

მედიკალინური მეცნიერება

ხელოვნური ბორანამოსახლარები მდ. ბუზისწყლის
მიდამოებიდან
(ბორცვის მდინარისპირაში მდ. ბუზისწყლის ნაპირი-1)

ზონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დაცულია ქართული კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი კოლექციები, რომლებიც წარმოადგენს საქართველოს ისტორიისა და მატერიალური კულტურის შესწავლით დაინტერესებულ სწავლულთა კვლევა-ძიების საგანს.

არქეოლოგიური ფონდის კოლექციაში ინახება ბრინჯაოს, რკინის, კერამიკის ნაკეთობები, სამარხული ინვენტარი, ნუმიზმატიკური ძეგლები... მათ შორის ყურადღებას იქცევს კოლხური თეთრების განძების სიმრავლე. აღნიშნული მასალები ძირითადად მომდინარეობს მდ. გუბისწყლის მიდამოებში განლაგებული ხელოვნური გორანამოსახლარებიდან (ე.წ. "გორიკებიდან").

კვლევის მიზანია ზონის მუზეუმში დაცული "გორიკებთან" დაკავშირებული მატერიალური კულტურული ძეგლების შესწავლა და კატალოგის გამოცემა, რაც ვფიქრობთ, ხელს შეუწყობს "ზონის ქვეყნის" ისტორიის სრულყოფილ კვლევას, აგრეთვე დახმარებას გაუწევს მუზეუმის თანამშრომლებს სამუზეუმო გამოფენების ორგანიზებისა და განვითარების, კულტურულ-საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელების საქმეში.

I. გორიკა "უსახელო" - მდებარეობს სოფ. პატარა გუბში (ზონის რაიონი) სოფლის აღმოსავლეთით, ქუთაისი-ზონის გზატკეცილის მარცხენა მხარეს, გზიდან 400 მ-ის დაშორებით.

ბორცვი მცირე ზომისაა, ფორმით წაკვეთილი კონუსისებური, სამხრეთ-აღმოსავლეთით შემოუყვება არა ღრმა, ჭაობიანი თხრილი. ჩრდილო-დასავლეთით მხრიდან მას ესაზღვრება საყანე მიწები. ბორცვის თხემი ზემოდან მოსწორებულია, zedapir ze ninof art ul ia baTqaSebi da ker anikul i Wlr Wisfr agnert ebi . borcvi daf ar ul ia ekal -bar diT da xeebi T. zonebi: si naRl e 5,90 ოქ f uZis dm- 50 ოქ Txenis dm- 14 ოქ far Tobi - 0,25 ha.

amZeg i dan cno bil ia zedapir ze anakr ebi Sentleg i nasal ebi :

1. opTris pir gver dis fr agnert i (xnm# 5360/21). nacrisf er keciari , piri nom gval ebul ia, gar eT gadaxr ili ,yel i dabal ia, Sezneqil -pr ofil iari , tari qil iseburi . zedapiri Sentkul ia foTl iseburi Wleebi T da wril i nakawri Rar ebi T. piri s dm- 11,5 სმ kecis si sqe - 0,7 სმ(t ab. 1-3).

2. koVbi (xnm # 5454/3).m yavisf er keciari _ zedapir ze Savi feris laqebi T (cecxl is kval i). piri sworia, piri s gvir gvini nom gval ebul i, yel i dabal i, Sezneqil pr ofil iari, TandaTan gadadis tarSi .tari ganober il pr ofil iari, Zrisken davi w oebul i. Ziri brtyel ia (Wlr Vli i gat exil ia or navil ad). si naRl e - 6,3 სმ; ყელის სიმაღლე - 0,5 სმ; ძირის დმ - 8 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. I-4).

3. ჭურჭლის პირგვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5360/51). რუხკეციანი, ყავისფერი ზედაპირით. პირი მომრგვალებული. შიგნით გადახრილი, მხარის დასაწყისი შემკულია დაბილული იარაღით დატანილი ჯაჭვისებური ჭდეების ანდაზით პირის დმ - 16 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. I-1).

4. ჭურჭლის პირგვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5360/31). რუხკეციანი, შავზედაპირიანი. პირი მომრგვალებულია, შიგნით გადახრილი, ტანი სადაა, გამობერილობროფილიანი. პირის დმ - 11 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. I-2).

5. ჭურჭლის კედლის ფრაგმენტი (ხმმ №5360/11). ნაცრისფერკეციანი. ზედაპირი შემკულია არაღრმა, ირგვლივ ღარებს შორის ჩასმული წიწვისებური ორნამენტით (ორნამენტი შესრულებულია ამოკაწვრის წესით). კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. I-5).

6. ჭურჭლის კედლის ფრაგმენტი (ხმმ №5360/101). ყავისფერკეციანი ზედაპირი შემკულია ირგვლივი ღარებით და დაბილული იარაღით დატანილი ირგვლივი ჭდეებით. კეცის სისქე - 1 სმ (ტაბ. I-6).

7. კოჭობის ძირგვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5454/2). ღიაყავისფერკეციანი, შემორჩენილი ფრაგმენტის მიხედვით ტანი გამობერილობროფილიანია, ძირისაკენ თანდათან შევიწროებული. ძირი გამოყვანილია. დამზადებულია სუფთად განლევილი თიხისაგან. კეცის სისქე - 0,2 სმ; ძირის დმ - 3,8 სმ (ტაბ. I-7).

8. ხელსაფქვავის ფრაგმენტი, სამუშაო პირი ბრტყელი და ხორკლიანი. ზურგი მაღალი, ამობურცული. სიმაღლე - 8 სმ; სიგანე - 13 სმ (ტაბ. I-8).

9. სასრეს-სანაყი, დამზადებული რიყის ქვისაგან, გახეილ-გაპრიალებული ოთხკუთხა განივკვეთიანი. სიმაღლე - 24 სმ; სისქე - 6,5 სმ (ტაბ. I-9).

2. გორიკა "ბაძუება" - მდებარეობს სოფ. პატარა გუბის უკიდურეს სამხრეთ-აღმოსავლეთით, მდ. გუბისწყლის მარჯვენა ნაპირზე (ჯიხაიშის გასახვევთან, №1 "უსახელო" გორიკისაგან 2-3 კმ-ის დაშორებით).

ბორცვი დიდი, კონუსისებური ფორმის, ჭაობიანი თხრილით შემოზღუდული, დაფარული გაუვალი ეკალ-ბარდით და ხეებით. ირგვლივ შემოუყვება ღრმა, ჭაობიანი თხრილი. ზომები: სიმაღლე - 5-6 მ; ფუძის დმ - 70-80 მ; ფართობი - 0,57 ჰა.

მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში ეს ძეგლი აღურიცხავს მხარეთმცოდნე პეტრე ჭაბუკიანს.¹ 1984-85-იან წლებში "გორიკა" დაუზვერავთ ხონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის თანამშრომლებს.² მათი გადმოცემით, ბორცვის თხემი მოფენილი ყოფილა დიდი რაოდენობის ბათქაშებით, ხის წნული ანაბეჭდებით. ძეგლზე ნაპოვნია შემდეგი ზედაპირული მასალა:

1. დერგის პირ-ყელის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ზედაპირზე ნაცრისფერი ლაქებით (ცეცხლის კვალი), პირის გვირგვინი ოთხკუთხა განივკვეთიანია, გვირგვინის ზედა გვერდი დახრილია, გარეთა გვერდი სწორია,

1. პ. ჭაბუკიანი, ისტორიის, არქეოლოგიისა და ბუნების ძეგლთა აღრიცხვა ქუთაისის ოლქში, ხელნაწერი, გვ. 28, 1933, დაცულია ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის არქივში, საქმე №133/1.

2. ხონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ექსპედიციის ხელმძღვანელს, მუზეუმის დირექტორს სიმონიძესა და მეცნიერ-თანამშრომლებს: დ. წვერავასა და ნ. ხარჭუას აღნიშნული ჩასიათის ძეგლები დაუზვერავთ შემდეგ სოფლებში: პატარა კუბი, დიდი კუბი, პატარა ჯიხაიში, გოჩა ჯიხაიში. ჩვენ ვერ შევძელით ამ ბორცვის ტოპოგრაფიული გეგმის შედგენა. ძეგლის სავარაუდო ზომების შესახებ ვეყვანებით ხმ ექსპედიციის წევრების ზეპირ ინფორმაციაზე.

შემკვლია დაკბილული იარაღით დატანილი რომბული ბადით. ყელი დაბალია, სწორი, ბლაგვი კუთხით გადადის ტანში. ზედაპირს ორი ირგვლივი ღარი მოუყვება. პირის დმ - 42 სმ; ზედა გვერდის სიგანე - 2 სმ; გარეთა გვერდის სიმაღლე - 3,8 სმ; კეცის სისქე - 1,2 სმ (ტაბ. II-1).

2. ჭურჭლის კედლის ფრაგმენტი (ხმმ №4876/1). ყავისფერკეციანია, შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი წიწვისებური ორნამენტის სარტყელით ირგვლივი ღარებით. კეცის სისქე კ 1,1 სმ (ტაბ. II-3).

3. ჭურჭლის კედლის ფრაგმენტი (ხმმ №4876/2). ყავისფერკეციანია, შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი წიწვისებური ორნამენტით და ირგვლივი არაღრმა ღარებით. კეცის სისქე კ 1,2 სმ (ტაბ. II-3).

4. დოქის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №4877/1). ღია ყავისფერკეციანია, რუხი ფერის ლაქებით (ცეცხლის კვალი), პირი სადა, გარეთ გადახრილი. ყელი შეხნეჭილბროფილიანი, ფრაგმენტზე შემორჩენილია ორლულიანი ყური, ზემოთ მორკალული, რომლის ერთი ბოლო უშუალოდ პირთანაა მიერთებული, მეორე კი მხარის დასაწყისში. პირის დმ არ იზომება. ყურის სიმაღლე - 7,5 სმ; სიგანე - 2,2 სმ; ყელის სიმაღლე - 5,2 სმ; კეცის სისქე - 0,4 სმ (ტაბ. II-2).

5. ჭურჭლის ყელი (ხმმ №4877/2). ყავისფერკეციანია ოვალურგანივკვეთიანია, ქიმისებური შვერილით. სიმაღლე - 8,7 სმ; სიგანე - 2,3 (ტაბ. II-5).

3. “სკენინას გორიკა” - მდებარეობს სოფ. დიდ კუხში, სოფლის სამხრეთ-აღმოსავლეთით, ბალათურა ლელის მარჯვენა სანაპიროზე (ქუთაისი-ხონის გზატკეცილის მარჯვენა მხარეს, გზიდან 150 მ-ის დაშორებით, გრიშა ივლიანეს ძე კუხალაშვილის ეზოში).

ბორცვი მცირე ზომისაა, ფორმით წაკვეთილი კონუსისებური. ჩრდილო-დასავლეთ მხარეზე მას ეკვრის 30-40 მ. სიგანის თხრილი, რომელშიც ჩრდილოეთ მხრიდან შემოედინება ბალათურა ლელის წყალი. წყალი თხრილიდან სამხრეთით გაედინება და 50 მ-ის დაშორებით ერთვის ბუნებრივ, ე.წ. “იაგორას წყაროს”. ბორცვის ჩრდილო-დასავლეთით განლაგებულია სახნავ-სათესი მიწები, ჩრდილო-აღმოსავლეთით 300-400 მ-ის დაშორებით თხმელის ტყეები და ჭაობებია. სიმაღლე - 4 მ; ფუძის დმ - 50 მ; ფართობი - 0,25 ჰა.

ბორცვს დასავლეთით, თხრილის გადაღმა ესაზღვრება 1,5 ჰა მოცულობის სასოფლო-სამეურნეო მიწები, რომელსაც მოსახლეობა “გორიკას” უწოდებს. ეს ადგილი რამდენადმე შემალღებულია, განსაკუთრებით მკვეთრია მისი რელიეფის სიმაღლე (2 მ.) სამხრეთ-დასავლეთ მხარეზე. “გორიკა” მუშავდება 30-იანი წლებიდან, რის შედეგადაც ზედაპირი დადაბლებულია და მოსწორებული. ხნულში დიდი რაოდენობით იყო მიმოფანტული ბათქაშების ნამსხვრევები. შეინიშნებოდა ადრეანტიკური ხანის კერამიკული ჭურჭლის ფრაგმენტები. ბორცვის ჩრდილოეთით შემორჩენილია ნაქაობარი თხრილის მცირე ნაწილი.

3 მონეტები უბოვია სოფლის მეკიდრს გ. კუხალაშვილს. დატულია ხონის მუზეუმში (ხმმ №2235). ამის შესახებ იხ. ზ. წიტიანიშვილი, ანტიკური ხანის მონეტები წულუკიძიდან, კუხრ. “ქეგლის მეგობარი”, №43-44, გვ. 74, თბ., 1976-77; ა. ფაილოძე, მატიაზე ხონისა, 1999, გვ. 22; გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, კოლხური თეთრი, თბ., 2005, გვ. 13-14.

4. თბილისის არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის სპეცფონდში დატული ტობოგრაფიული რუკები, №216, 222. I: 25 000, 1957-58 წწ.

აღწერილ ტერიტორიას ჩრდილო-დასავლეთით ესაზღვრება 2 ჰა მოცულობის სახნავ-სათესი ფართობი, ე.წ. "ნამოსახლარები", რომლის რელიეფიც, აგრეთვე, შემადლებულია. მისი ზედაპირიც მოფენილია ბათქაშების ნამსხვრევებით. "ნამოსახლარების" ჩრდილო-დასავლეთით სათავეს იღებს "იაგორას წყარო". 1975 წელს აქ უპოვიათ თიხის ქილა, რომელშიც დაცული ყოფილა 300 ცალი მონეტა - "კოლხური" ნახევარდრაქმები.³

ადგილობრივი მოსახლეობის ცნობით, ჩვენ მიერ ზემოთ აღწერილი ტერიტორია 30-40-იან წლებში წარმოადგენდა შემადლებულ გორებს, რომლებიც შემდგომ წლებში სახნავ-სათესი ფართობებად უქცევიათ. მიუხედავად ამ მიდამოების ხანგრძლივი დამუშავებისა, ნათლად იკვეთება საინტერესო სურათი "გორიკების" ერთიანი კომპლექსისა, აქ ერთმანეთის გვერდიგვერდ განლაგებულია რამდენიმე უძველესი ნამოსახლარი. ნამოსახლართა კომპლექსის არსებობა დადასტურდა ტოპოგრაფიული რუკების საშუალებითაც.⁴ რუკაზე მოცემულია ოვალური ფორმის სხვადასხვა ზომის სამი ბორცვი, ერთმანეთთან არხების სისტემით დაკავშირებული.

ზონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის არქეოლოგიურ ფონდში დაცულია ძეგლზე ნაპოვნი შემდეგი მასალები:

1. კოჭობის (ქოთნის) პირგვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №4516/21). რუხკეციანი, პირი გარეთაა გადახრილი, გვირგვინი სადაა; ყელი დაბალია, ქილისებური, შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი წერტილებითა და ნაკაწრი ღარებით. პირის დმ - 9 სმ; კეცის სისქე - 0,5 სმ (ტაბ. III-1).

2. კოჭობის (ქოთნის) პირყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/21). ყავისფერკეციანი, პირი გარეთაა გადახრილი, ყელი სწორხაზოვანპროფილიანი. პირის დმ - 9,5 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. III-2).

3. ჭურჭლის ძირის ფრაგმენტი (ხმმ №4516/11). ყავისფერკეციანი, შემკულია ნახევარმთვარისებური ქედით, კეცის სისქე - 0,9 სმ (ტაბ. III-III).

4. ჭურჭლის პირგვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №4515). რუხკეციანი, გლუვზედაპირიანი. პირი შიგნითაა გადახრილი, პირის დმ - 14 სმ; კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. III-5).

5. ჭურჭლის ძირ-ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №4515/11). ყავისფერკეციანი, გამობერილპროფილიანია. ძირი ბრტყელი, ძირის დმ - 12 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. III-4).

6. ჭურჭლის ძირ-ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №4515). რუხკეციანი; ტანი ძირს კუთხით უერთდება, ძირი ბრტყელია. ძირის დმ - 13 სმ; კეცის სისქე - 1 სმ (ტაბ. III-6).

4. "გორიკა" ფალუარი - მდებარეობს სოფ. დიდ კუხში (ზონის რ-ნი), სოფლის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, "ფალუარის მინდორზე", მდ. კუხისწყლის მარჯვენა სანაპიროზე. აქ გამართული ყოფილა წისქვილები, რის გამოც მოსახლეობა ამ ადგილებს "ნაწისქილარსაც" უწოდებს.

ბორცვი მცირე მოცულობისაა, ფორმით კონუსისებური, უთხრილო. ზედაპირი მოფენილია გამოწვარი ბათქაშებითა და კერამიკული ჭურჭლის

³ შდრ., იხ. ქუთაისის მუზეუმისა და არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის სპეც. ფონდებში დაცული ტოპოგრაფიული რუკები (ქიმ, №46-197/6, თბ., 1973 მ. I 5000, აკც №216, თბ., 1957, 1958, 1973. მ. I. 25000.

ფრაგმენტებით, ჩრდილოეთ მხარეს ფერდი ჩამონგრეული აქვს, გაშიშვლებული, მოფენილია რიყის ქვებისა და ბათქაშების მძლავრი გროვებით. ჩამოუდის ბუნებრივი დღე. ბორცვი გარშემორტყმულია ვრცელი მინდვრებითა და სახნავ-სათესი ფართობებით. ადგილობრივთა გადმოცემით, აღნიშნულ ტერიტორიაზე უპოვიათ ქვევრსამარხები.

სოფ. დიდი კუხის სამხრეთით, მდ. კუხისწყლის მარჯვენა სანაპიროზე ჩვენ მიერ აღრიცხულია, აგრეთვე, რამდენიმე "გორიკა":⁵

ა) "თენღების გორიკა", რომელიც მდებარეობს "სკვინჩას გორიკის" ჩრდილო-აღმოსავლეთით 1,5 კმ-ის დაშორებით.

ბ) "ირემადის გორიკა", მდებარეობს ზემოთ დასახელებული ძეგლების აღმოსავლეთით. ისიც 1,5 კმ-ის დაშორებით. ამ ძეგლიდან ნ. ბერძენიშვილის სახელობის ქუთაისის ისტორიულ მუზეუმში შემოსულია დამწვარი კერამიკისა და ბათქაშის ფრაგმენტები 1981 წელს: A - 715/1-2.

გ) "გორიკა" მდ. კუხისწყლის განშტოებაში (წულუკიძის ყოფილი სასწავლო მეურნეობის ჩრდილო-დასავლეთით, 300 მ-ის დაშორებით).

ხონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში და სოფ. ქუტირის საშუალო სკოლაში დაცულია ფალუარის გორიკაზე ნაპოვნი კერამიკული მასალები:

1. ქოთნის პირ-ყელისა და ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №5258/11). რუხკეციანი; პირი გარეთაა გადაშლილი, ყელი შეზნექილბროფილიანია, ქვემოთ დავიწროებული, ტანს კუთხით უერთდება; ტანი გამობერილბროფილიანია. მხარი შემკულია ქიმისებური შვერილით, რომელსაც შემოუყვება ორი ნაკაწრი წრე და უწყსრიგოდ გამოყვანილი ნაჭდევების მცირე რივი. ზედაპირი დაფარულია შავი ფერის ლაქებით (ცეცხლის კვალი). თიხა შეიცავს შავი ფერის მარცვლისებურ მინარევებს. პირის დმ - 9,5 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. IV-1).

2. ქოთნის პირ-ყელისა და ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №6258). რუხკეციანი, პირი გარეთაა გადახრილი, ყელი შეზნექილბროფილიანი, ქვემოთ დავიწროებული, ტანს თანდათანობით უერთდება. შემკულია ფრჩხილისებური ნაჭდევების ერთი რივით. ტანი გამობერილბროფილიანია. თიხა მინარევებიანია, შეიცავს რუხი ფერის არამბრწყინავ ნამცეცებს. პირის დმ - 9,5 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. V-2).

3. ქოთნის პირ-ყელისა და ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №6258). რუხკეციანი გარეთა და შიდა ზედაპირი ყავისფერი. პირი გარეთაა გადახრილი, ყელისაკენ დავიწროებული, ყელი შეზნექილბროფილიანია, ტანს კუთხით უერთდება; შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი წიწვისებური ორნამენტით და წვრილი ირგვლივი ღარით. მხარი შემკულია ქიმისებური შვერილით. ტანი გამობერილბროფილიანია. ზედაპირზე შეინიშნება ნაკაწრი ხაზებით შედგენილი ორნამენტი. თიხა მინარევებიანია, შეიცავს მბრწყინავ, ყავისფერ ნამცეცებს. პირის დმ - 10 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. IV-3).

4. ქოთნის პირ-ყელისა და ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №6258). ყავისფერკეციანი მოყვანილობის, №3 ანალოგიურია. ყელი შემკულია წვრილი ირგვლივი (ნაკაწრი) ღარებით, ქიმისებური შვერილით და ვერტიკალურად მიმართული ნაჭდევების ორი რივით. ზედაპირზე შეინიშნება ჩარხით დამუშავების კვალი. პირის დმ - 9 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. IV-4).

5. ქოთნის პირ-ყელისა და ტანის ფრაგმენტი (ხმმ №5258/21). ყავისფერკეციანი, ფორმით №3-ის ანალოგიური. მხარი შემკულია ქიმისებური შვერილით, რომელიც ირგვლივ შემოუყვება წრიული ღარებით. ზედაპირი დაფარულია ირიბად და ჰორიზონტალურად მიმართული სხვადასხვა ზომის ღარებით. შიდა ზედაპირი დაფარულია შავი ფერის ლაქებით (ცეცხლის კვალი). თიხა მინარევებიანია. შეიცავს ქარსისა და მუქი ფერის არამბრწყინავ ნამცეცებს. პირის ღმ - 19 სმ; კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. IV-5).

6. ქოთნის პირ-ყელისა და მხარის ფრაგმენტი (ხმმ №5200/11); ყავისფერკეციანი; პირი გარეთაა გადახრილი, ყელი შეზნექილპროფილიანია, მხრის დასაწყისი შემკულია ირიბად მიმართული ნაჭდევების ერთი რიგით. თიხა მინარევებიანია, შეიცავს თეთრი და რუხი ფერის ნამცეცებს. პირის ღმ - 9,5 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. IV-6).

7. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5258/31). ყავისფერკეციანი, პირმოყრილი, ტანის სფეროსებრი მოყვანილობის. ზედაპირი შემკულია ირგვლივი ღარით და ფოთლისებური ჭდეებისაგან შედგენილი წიწვისებური სარტყლით. მხარზე აქვს კონუსისებური შვერილი, დაფარულია შავი ფერის ლაქებით (ცეცხლის კვალი). თიხა შეიცავს თეთრი და შავი ფერის არამბრწყინავ მინარევებს. პირის ღმ - 7,5 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. V-1).

8. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5047/11). ყავისფერკეციანი, მოყვანილობით №22-ის ანალოგიური. ზედაპირი შემკულია ირგვლივი და ღარებით შემოვლებული ოვალური შევრონებით, რომლებიც ამოვსებულია მორკალური ღარებით და კობით. პირის ღმ - 7 სმ; კეცის სისქე - 0,5 სმ (ტაბ. V-2).

9. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5262/31). ყავისფერკეციანი, ფორმით №23-ის ანალოგიური. პირი გარედან შემკულია ჰორიზონტალური ღარებით. ზედაპირი შემკულია ნახევრადოვალურ და ღარებს შორის მოქცეულ ფართოდ ამოღარული ნაჭდევების დეკორით. თიხა მინარევებიანია (თეთრი და რუხი ფერის არამბრწყინავი ნამცეცებით). პირის ღმ - 9 სმ; კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. V-3).

10. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №6258/7). ყავისფერკეციანი, პირი გარეთაა გადახრილი, ყელი დაბალია, შეზნექილპროფილიანი. ტანი გამობერილპროფილიანია. ზედაპირი შემკულია არასიმეტრიულად დატანილი ჰორიზონტალური, ირიბი და სხვადასხვა სახის ღარებით. თიხა შეიცავს თეთრი და შავი ფერის მინარევებს. პირის ღმ - 9,5 სმ; კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. V-4).

11. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №6258). ყავისფერკეციანი, მოყვანილობით №25-ის ანალოგიური. ყელს ორი ირგვლივი ღარი მიუყვება ყელს ქვემოთ, მხრის დასაწყისი შემკულია ფოსოებიანი ღრმა ღარით. ტანი შემკულია ჰორიზონტალურად და ირიბად მიმართული ღარებით. პირის ღმ - 16 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. V-5).

12. ქოთნის პირ-გვერდით ფრაგმენტი (ხმმ №5049/41). ყავისფერკეციანი, პირმოყრილი, გარედან პირს ჰორიზონტალური ღარები მიუყვება, ტანი შემკულია ოვალური და შვეული ღარებით. ღარებს შორის მოქცეული სიბრტყეები დაფარულია ირიბად და ჰორიზონტალურად მიმართული წვრილი ნაკაწრი ხაზებით. პირის ღმ - 16 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. V-6).

13. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5875). რუხკეციანი, ყავისფერზედაპირიანი, პირგადაშლილი. ყელი დაბალია, შეზნექილპროფილიანი, ტანი ქილისებური. ზედაპირი შემკულია კანელურებით შიდა ზედაპირზე შეინიშნება იარაღით მოსწორების კვალი. პირის ღმ - 16 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. V-7).

5. გორიკა "ნადივარა" - მდებარეობს სოფ. გოჩა ჭინაიშში, სამხრეთ-აღმოსავლეთით, "ნადივარას ველზე", ბალათურა ღელის განშტოებაში.

ბორცვი მოზრდილია, ფორმით წაკვეთილი კონუსისებური, თხემი მოსწორებულა. ზედაპირზე შეინიშნება ბათქაშები და კერამიკული ჭურჭლის ფრაგმენტები. ბორცვი შემოზღუდულია ღრმა, ჭაობიანი თხრილით. თხრილის პირს მიწაზენული შემოუყვება. ჩრდილო-აღმოსავლეთი მხრიდან აქვს მისასვლელი გზა. თხრილში წყალი ბალათურა ღელიდან შედის (ღელე 3-4 კმ-ის დაშორებით ერთვის მდ. გუბისწყალს). ბორცვი ხეებითა და ხშირი ეკალ-ბარდითაა დაფარული.

ზომები: სიმაღლე - 8,20 მ; ფუძის ღმ - 60 მ; თხემის ღმ - 16,5 მ; ფართობი - 0,3 ჰა.

"ნადივარას გორიკის" ჩრდილო-აღმოსავლეთით, დაახლოებით 800 მ-ის დაშორებით, სოფლის მკვიდრ ვედი ბაგრატის ძე ჭანელიძის საკარმიდამო ნაკვეთში რამდენიმე წლის წინ მიწის დამუშავების დროს უპოვიათ ნივთები: ექვსი ცალი კოლხური ცული, მათ შორის ერთი გრავირებული და მშვილდსაყინძი, ორნამენტირებული - 1 ცალი. ადგილი, სადაც დასახლებული ნივთები იქნა აღმოჩენილი, წარმოადგენს მცირე შემალლებას (1,20 მ). ადგილობრივი მოსახლეობა ამ შემალლებას "ზეგანს" უწოდებს, ხოლო მის ირგვლივ მდებარე ტერიტორიას "ნამოსახლარებს". "ზეგანი" და "ნამოსახლარები" მოიცავენ დაახლოებით 0,6 ჰა ფართობს. აღნიშნული ფართობი მუშავდება. ზედაპირზე მოფენილია ბათქაშების ნამსხვრევებით. შეინიშნება ადრეანტიკური ხანის კერამიკული ჭურჭლის უსახო ფრაგმენტები. "ნადივარას გორიკის" ჩრდილო-აღმოსავლეთით, დაახლოებით 800 მ-ის დაშორებით, ფიქსირდება მეორე ნამოსახლარის ნაშთი. როგორც ჩანს, აღნიშნულ ტერიტორიაზე მოცემულია ნამოსახლართა ერთიანი კომპლექსი. აქ ნაპოვნია შემდეგი მასალები:

1. დერგის პირის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/151). ყავისფერკეციანი, ოთხკუთხაგანაკვეთიანი, პირის გვირგვინის ზედა გვერდი შიგნითაა გადახრილი, გარეთა გვერდი გამობერილია. ყელს უერთდება ბლავვი კუთხით. ყელი დაბალია, სწორხაზოვანპროფილიანი, ტანს კუთხით უერთდება. პირის ღმ - 18 სმ; კეცის სისქე - 0,9 სმ (ტაბ. VI-1).

2. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/41). ყავისფერკეციანი, პირგადაშლილი, ყელი შეზნექილპროფილიანია (თინა შეიცავს თეთრ და ლევა ფერის არამბრწყინავ მინარევებს); პირის ღმ - 42 სმ; კეცის სისქე - 1,3 სმ (ტაბ. VI-2).

3. დერგის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/21). ყავისფერკეციანი, პირის გვირგვინი რთულია, ისრისპირისებურია. გარეთა პირი თანდათან გადადის

6. ნივთები უპოვიათ ვედი ბაგრატის ძე ჭანელიძესა და გიორგი ვალერიანის ძე დარსაველიძეს და ვალაუციათ ზონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმისათვის (იხ. ხმმ №5390/1,2, 5351, 5429, 3889).

ყელში, ყელი შეზნექილპროფილიანია, პირის გვირგვინის გარეთა გვერდი შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი რომბული ბადით. პირის დმ - 16 სმ, ზედა გვერდის სიგანე - 2 სმ, გარეთა გვერდის - 2,8 სმ, კეცის - 0,6 სმ (ტაბ. VI-3).

4. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/61). ნაცრისფერკეციანი, ზედაპირი შავი ლაქებით. პირის გვირგვინი სადაა, გარეთ გადახრილი, ყელი დაბალია. თანდათან უერთდება ტანს. ზედაპირზე შეინიშნება მოსწორების კვალი. პირის დმ - 14 სმ; კეცის სისქე - 0,7 სმ (ტაბ. VI-4).

5. დერგის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5362/127). მოწითალო, ყავისფერკეციანი, პირი გარეთაა გადახრილი. ყელი შეზნექილპროფილიანია, დაბალი, თანდათან უერთდება ტანს. ყელისა და მხარის შემორჩენილი ნაწილი შემკულია ორი ირგვლივი და მარცხნივ მიმართული წვრილი ნაკაწრი ლარებით. პირის დმ - 28 სმ; კეცის სისქე - 0,9 სმ (ტაბ. VI-5).

6. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/31). ყავისფერკეციანი. ზედაპირზე შავი ფერის ლაქებით. პირის გვირგვინი გამობერილპროფილიანია, შესქელებული. პირი გარეთ გადახრილი, ყელი დაბალი, უმნიშვნელოდ შეზნექილი. ყელი და მხარის დასაწყისი შემკულია ნაკაწრი ხაზებით შედგენილი სარტყლით. პირის დმ - 16 სმ, კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VI-6).

7. კოკობის პირ-გვერდის ფრაგმენტი (ხმმ №5361/51). რუხკეციანი, პირი შიგნით გადახრილი. პირთან ახლოს ზედაპირზე დაძერწილი აქვს ქიმისებური შვერილი. პირის დმ - 22 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. VI-7).

6. პატარა ჯიხაშის "გორიკები" - მდებარეობს სოფ. პატარა ჯიხაშში (სამტრედიის რ-ნი) სკოლის სამხრეთ-აღმოსავლეთით და სოფ. ლანი-ქუტირის (ზონის რ-ნი) აღმოსავლეთით, სამტრედია-ზონის სასაზღვრო ხაზზე, I ეწერ-კულაშის არხის მარჯვენა ნაპირზე, სამანქანო გზიდან 150 მ-ის დაშორებით. "გორიკების" განლაგება ჯგუფურია.⁷

"გორიკა" №1 - მცირე ზომის ბორცვია, ფორმით კონუსისებური. თხემი ზემოდან მოსწორებულია. ირგვლივ შემოუყვება 8-10 მ-ის სიგანის არაღრმა თხრილი, რომელიც 1988 წელს მოუსწორებიათ. სამხრეთ-აღმოსავლეთ მხრიდან აქვს შესასვლელი. ბორცვზე და მის ირგვლივ განლაგებულ სახნავ-სათეს ფართობზე მიმოფანტულია გამომწვარი ბათქაშები და კერამიკული ქურქლის ფრაგმენტები. თხემზე ცენტრალურ ნაწილში, მცირე ზომის ორმოა ამოღებული, რომლის ქრილში მოჩანს ბათქაშებისა და ნახშირის ნაწილაკების შემცველი ფენა. ჩრდილო-დასავლეთით, 85 მ-ის დაშორებით, ჩამოუდის ბუნებრივი ღეღე.

ზომები: სიმაღლე - 3,70 მ; ფუძის დმ - 66 მ; ფართობი - 0,36 ჰა. სხვადასხვა დროს ბორცვზე აუკრებიათ ზედაპირული მასალები. ისინი დაცულია სოფ. ქუტირის საშუალო სკოლის ისტორიის კაბინეტში,⁸ მარტვილისა და ზონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმებში. ბორცვის სამხრეთ-დასავლეთით მიწის დამუშავების დროს ქვევრსამარხები უპოვიათ (ერთ-ერთი უპოვია სოფლის მკვიდრს — გედეონ ქავზინაძეს).

7. იხ. ქიმ ტოპოგრაფიული რუკების ფონდი, №46-19/76, თბ., 1973.

8. მასალები შეუგროვებია ქუტირის საშუალო სკოლის ისტორიის მასწავლებელ რაულ ჩხაიძეს.

გორიკა №2 - განლაგებულია №1-ის აღმოსავლეთით, 83 მ-ის დაშორებით. ბორცვი დანგრეულია, ჩამოჭრილი აქვს სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი. შემორჩენილ ნაწილს წაგრძელებული ფორმა აქვს მიღებული. ზედაპირი მოფენილია რიყის ქვებით. სამხრეთ-აღმოსავლეთით მას გარს უვლის არალრმა, ნაჭობბარი თხრილი, რომელშიც ალაგ-ალაგ მიწაა ჩაქცეული. თხრილის პირს მიწაზვინული შემოუყვება, ჩრდილო-დასავლეთით თხრილი მთლიანად მიწითაა ამოვსებული. აღმოსავლეთით 120 მ-ის დაშორებით მოედინება ლეღე “ნაფერებალი/ნაფელეხარი”. ბორცვი დაფარულია ეკალ-ბარდითა და ხეებით. ირგვლივ საყანე მიწებია, ხნულის ზედაპირზე მიმოფანტულია ბათქაშებისა და კერამიკული ჭურჭლის ნამსხვრევები.

ზომები: შემორჩენილი ნაწილის სიგრძე - 1,5 სმ; სიგანე - 50 მ; სიმაღლე - 3 მ; თხრილის სიგანე - 20-25 მ; მიწაყრილის სიმაღლე - 1,5 მ; სიგანე - 9-10 სმ; საერთო ფართობი - 0,75 ჰა.

XX საუკუნის 30-იან წლებში ამ ბორცვიდან მიწის გატანის დროს უპოვიათ ლითონის ვარცლი ლომის ფეხების გამოსახულებით.⁹ აგრეთვე, თიხის ქოთნები და ჭურჭლის ფრაგმენტები.

გორიკა №3 - განლაგებულია №1-2 გორიკების ჩრდილოეთით, გზის მარჯვენა მხარეზე, 300-400 მ-ის დაშორებით, შუაგულ მინდორში, რის გამოც მას “მინდვრის გორიკას” ვუწოდებთ.

ბორცვი ფორმით ნახევარსფერულია. ირგვლივ შემოუყვება თხრილი. თხემზე ამოღებულია მცირე ზომის (1მ X 1მ) ორმო. ჩრდილოეთიდან სამხრეთის მიმართულებით შეინიშნება ორი (70 სმ სიღრმის) არალრმა თხრილი. სამხრეთის მხრიდან აქვს 4-5 მ-ის სიგანის შესასვლელი გზა. ზედაპირი მოფენილია რიყის ქვებით. ირგვლივ მიმდებარე ტერიტორია: ჩრდილოეთით, სამხრეთით და დასავლეთით შემოსაზღვრულია თხემლის ტყით. დასავლეთით ტყის მასივის სიგანე - 50-60 მ. ზედაპირზე შეინიშნება ბათქაშების ფრაგმენტები. ზომები: ბორცვის სიმაღლე - 1,5 მ; ფუძის დმ - 46,50 მ; ფართობი - 0,24 ჰა.

მინდორს, სადაც ბორცვი მდებარეობს, ადგილობრივი მოსახლეობა “ქვაბსეკრას” (მეტისმეტი ქვიანობის გამო), თვით ბორცვს კი “გორმაღალას” უწოდებენ. დროთა განმავლობაში ეს ადგილი მუშავდება და ბორცვი ამის გამო დადაბლებულია.

“გორიკა” №4 - მდებარეობს №3 ბორცვის დასავლეთით, 400 მ-ის დაშორებით, თხემლის ტყეში. მას “ტყის გორიკას” უწოდებენ.

ფორმით ნახევარსფეროსებრია. მიმდებარე ტერიტორია დაჭობებული. ზედაპირი მოფენილია ბათქაშებით. ბორცვი ეკალბარდიანია და ხეებით დაფარული. ჭაობები საკმაოდ ღრმაა, ამიტომ მისი გადაღება ვერ შევძელით.

სავარაუდო ზომები: სიმაღლე - 2 მ-მდე; დმ - 80-90 მ; ფართობი - 2 ჰა.

ამ მიდამოებს ადგილობრივები “არნაყარ ტყეს” და მოგვიანებით “შეუსვლელ ტყეს” უწოდებენ, გაუვალი ჭაობების გამო.

ზემოთ განხილულ “გორიკებზე” და მიმდებარე ტერიტორიებზე სხვადასხვა დროს ნაპოვნია შემდეგი მასალები¹⁰:

9. ამის შესახებ რ. ჩხაიძისათვის უამბია სოფლის უხუცეს მკვიდრს გედეონ ქავზინაძეს, ფაქტის თვითმხილველს. ინფორმაცია დაადასტურა ამავე სოფლის მკვიდრმა შოთა სარდიონის ძე შალამბერიძემაც.

1. ღერგის პირის გვირგვინის ფრაგმენტი. რუხკეციანი, ოთხკუთხაგანიკვეთიანი, ზედა და გარეთა გვერდები შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი რომბული ბადით (ზედაპირზე შეიმჩნევა წვრილი, ირგვლივი ღარები - ჩარხის კვალი) პირის ღმ - 28 სმ; გვირგვინის ზედა გვერდის სიგანე - 3,2 სმ; გარეთა გვერდის - 2,5 სმ; კეცის სისქე - 1 სმ (ტაბ. VII-1).
2. ღერგის პირის გვირგვინის ფრაგმენტი; ყავისფერკეციანი, ფორმით №1-ის ანალოგიურია. პირის ღმ - 26 სმ; ზედა გვერდის სიგანე - 3,3 სმ; გარეთა გვერდის - 3,9 სმ; კეცის სისქე - 1,2 სმ (ტაბ. VII-2).
3. ღერგის პირის გვირგვინის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, სამკუთხაგანიკვეთიანი, გარეთ გადახრილი, შემკულია დაკბილული იარაღით დატანილი რომბისებური ბადით (შეიმჩნევა ჩარხის კვალი). პირის ღმ - 21,5 სმ; კეცის სისქე - 1 სმ. (ტაბ. VII-3).
4. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, პირის გარეთაა გადახრილი, გარედან მომრგვალებული, ყელი შეზნექილპროფილიანი, შემკულია წვრილი, ირგვლივი ღარებით. პირის ღმ - 20,2 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VII-4).
5. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი. რუხკეციანი, ზედაპირზე ყავისფერი ლაქებია, პირი ოთხკუთხაგანაკვეთიანია, სადა (შეინიშნება ჩარხის კვალი). პირის ღმ - 18 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VII-5).
6. ქოთნის პირ-ყელის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი; პირი გარეთაა გადახრილი გარეთა და შიდა გვერდები შესქელებულია, ყელი შეზნექილპროფილიანი (გარეთა და შიდა ზედაპირზე შეინიშნება ჩარხის კვალი). პირის ღმ - 15 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VII-6).
7. ქოთნის პირ-გვერდის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი (ზედაპირზე შავი ფერის ლაქებით). პირი სადაა, გარეთ გადახრილი. ყელი დაბალი, ბლავვი კუთხით გადადის ტანში. ტანი ქვევითკენ თანდათან ფართოვდება. ყელი შემკულია წიწვისებური ორნამენტის ორი რიგით. პირის ღმ - 18,5 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VII-7).
- 8-9. ქოთნის მხარ-გვერდის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ზედაპირი შემკულია ნაჭდევებით დატანილი წიწვისებური ორნამენტით და ირიბად მიმართული ნაკაწრი ღარებისაგან შედგენილი ორნამენტებით. კეცის სისქე - 1 სმ (ტაბ. VII-8-9).
10. ქოთნის მხარისა და გვერდის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ტანი ქილისებური, ზედაპირი შემკულია წნებით დატანილი ვერტიკალური ხაზებით (ზედაპირზე შეინიშნება ცეცხლის კვალი). თიხა მინარევებიანია, შეიცავს ქარსის თეთრ, წვრილ ნამცეცებს. კეცის სისქე - 1 სმ (ტაბ. VII-10).
11. ქვევრის კედლის ფრაგმენტი. მოვარდისფრო-მოყავისფრო კეცი; შავი სარჩულითა და შავი ფერის ზედაპირით, კანელურებიანი. კეცის სისქე - 1,5 სმ (ტაბ. VII-11).
12. ჯამის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, პირი სადაა, გარეთ გადაშლილი, კალთა სწორხაზოვანპროფილიანია. ქვემოთ დავიწროებული ძირი ბრტყელია, გარეთა და შიდა ზედაპირზე წვრილი შორიზონტალური ხაზებია (ჩარხის კვალი). პირის ღმ - 14 სმ; ძირის ღმ - 7 სმ; კეცის სისქე - 0,4 სმ (ტაბ. VIII-1).
13. სასმისის ძირის ფრაგმენტი. რუხკეციანი, ზედაპირზე ნაცრისფერი ლაქებია, ძირი ბრტყელია. ძირის ღმ - 4,5 სმ; კეცის სისქე - 0,8 სმ (ტაბ. VIII-2).
14. სასმისის ძირის ფრაგმენტი. ნაცრისფერკეციანი, ყავისფერზედაპირიანი, ძირი წვეტიანი, შემკულია წნებით დატანილი ვერტიკალური ხაზებით. შემორჩენილი სიმაღლე - 4,8 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VIII-3).

15. ამფორის ძირის ფრაგმენტი. ლიაყავისფერკეციანი, ქუსლი მომრგვალებულია, მასიური. შიგნიდან აქვს არალრმა ფოსო. დამზადებულია მაღალი ხარისხის თიხისაგან. შეინიშნება კირქვული წარმოშობის არამბრწყინავი ნამცეცები და ქარსის მინარევები. ქუსლის სიმაღლე - 4,4 სმ; დმ - 4,1 სმ; კეცის სისქე - 1,2 სმ (ტაბ. VIII-4).

16. ამფორის ძირ-ქუსლის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ზედაპირზე შავი ფერის ლაქებით (ცეცხლის კვალი). ძირს შიგნიდან აქვს ღრმა ფოსო, ქუსლი მასიურია, ზომიერად მომრგვალებული. თიხა მინარევებიანია. ქუსლის სიმაღლე - 5 სმ; დმ - 5,5 სმ; კეცის სისქე - 2 სმ (ტაბ. VIII-5).

17-18. ჭურჭლის ყურის ფრაგმენტი. ნაცრისფერკეციანი, ზოომორფული. ოვალურგანივკეციანი. დახრილობა არ ისაზღვრება. ყურის სიგანე - 3,2 სმ; 2,8 სმ (ტაბ. VIII-6-7).

19. ჭურჭლის ყურის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ზოომორფული, ოვალურგანივკეციანი. ყურის დასაწყისი დაძვრული აქვს ქედი, რომელსაც ბოლოები წაკვეთილი აქვს. ყურის სიგანე - 2,2 სმ (ტაბ. VIII-8).

20. ჭურჭლის ყურის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, სადა, ოვალურგანივკეციანი, ზემოთ მორკალური. ყურის სიმაღლე - 4,3 სმ; სიგანე - 4,3 სმ; კეცის სისქე - 0,6 სმ (ტაბ. VIII-9).

21. ჭურჭლის ყურის ფრაგმენტი. ყავისფერკეციანი, ოთხკუთხაგანივკეციანი. გარეთა ზედაპირი დაფარულია რომბისებური ბადით (ორნამენტი დატანილია დაკბილული იარაღით). შემორჩენილი სიმაღლე - 4,4 სმ; სიგანე - 1,8 სმ (ტაბ. VIII-10).

22. ჩასართები - 14 ც. კაჟი დაკბილული სამუშაო პირით. სეგმენტისებური - 1 ც. (ტაბ. VIII-1-14).

23. ისრისპირი კაჟის - 1 ცალი.

24. კვირისთავი - ქვის, შავი ფერის, გახეხილ-გაპრიალებული, ბრტყელი, ბორბლისებური. სიმაღლე - 1 სმ; ფუძის დმ - 3 სმ; ხვრელის დმ - 1,2 სმ (ტაბ. IX-16).

25. კვირისთავი - ნაცრისფერკეციანი. ყავისფერი ზედაპირით. ბრტყელი, ბორბლისებური. თიხა მინარევებიანია. შეიცავს შავი ფერის არამბრწყინავ და ქარსის ნამცეცებს. სიმაღლე - 0,8 სმ; ფუძის დმ - 3,4 სმ; ხვრელის სიგანე - 1 სმ (ტაბ. IX-7).

26. კვირისთავი - ქვა, ნაცრისფერი, წაკვეთილი კონუსის ფორმის. ზედაპირზე ორი ირგვლივი ღარი შემოუყვება, გაპრიალებულია. სიმაღლე - 1,3 სმ; ფუძის დმ - 3 სმ (ტაბ. IX-15).

27. სალესი - ქვა, შავი ფერის, გახეხილ-გაპრიალებული. სიგრძე - 9,8 სმ; სიგანე - 2,4 სმ (ტაბ. IX-18).

28. სალესი - ქვა, შავი ფერის, გახეხილ-გაპრიალებული, ნახევარმთვარისებური ფორმის. დარჩენილი სიგრძე - 4,2 სმ; სიგანე - 0,6 სმ (ტაბ. IX-19).

29. ავგაროზი - ქვა, მუქი ფერის მრავალნახვრეტიანი. კარგად გახეხილ-გაპრიალებული. ადამიანის სახის სქემატური გამოსახულებით. სიმაღლე - 6,5 სმ; სიგანე - 4,7 სმ (ტაბ. IX-20).

30. ყალიბი - ქვა, მუქი ფერის, გახეხილ-გაპრიალებული. ნავისებურად ამოღებული, შიგნით წიწვისებური ნაჭდევებით. სიმაღლე - 8,4 სმ; სიგანე - 31 სმ (ტაბ. IX-21).

31. ბრინჯაოს ცული, სწორტანიანი, ექვსად დაწახნაგებული ტანი, პირი სიმეტრიულია. ყუა მოტეხილი აქვს, სატარე ხვრელის შემორჩენილი ნაწილი

წვეტიან-ოვალური. სიმაღლე - 12,8 სმ; პირის სიგანე - 7,8 სმ; ხვრელის წინა მხარე - 1,5 სმ; უკანა მხარე - 1,3 სმ (ტაბ. X-2).

32. თოხი - ბრინჯაო, სწორტანიანი, პირისაკენ გათხელებული მხრებგაშლილი. პირი ნაკლულია, დაზიანებული, შიდა მხარე შემკულია ნაჭდევებით. სატარე ხვრელი მრგვალია. სიმაღლე - 11,6 სმ; მხრების სიგანე - 12,9 სმ; პირის სიმაღლე - 6,3 სმ; სატარე ხვრელის წინა მხარე - 2,5 სმ; უკანა - 2,1 სმ (ტაბ. X-1).

განზილული ძეგლების ტიპოლოგიური შედარების საფუძველზე შესაძლებელია მათი ზოგადად ძვ. წ.-ად. I ათასწლეულით დათარიღება.

დამოწმებული ლიტერატურა

გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, 2005 — გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, კოლხური თეთრი, კულტუროლოგიური ასპექტები, თბ., 2005.

ო. ლორთქიფანიძე, 1979 — Лорткипанидзе О., Древняя Колхида, Тб., 1979.

თ. მიქელაძე, 1974 — თ. მიქელაძე, ძიებანი კოლხეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთი შავიზღვისპირეთის უძველესი მოსახლეობის ისტორიიდან, თბ., 1974.

თ. მიქელაძე, 1978 — თ. მიქელაძე, არქეოლოგიური კვლევა-ძიება რიონის ქვემო წელზე, თბ., 1978.

ა. ფაილოძე, 1999 — ა. ფაილოძე, მატთანე ხონისა, 1999.¹⁰

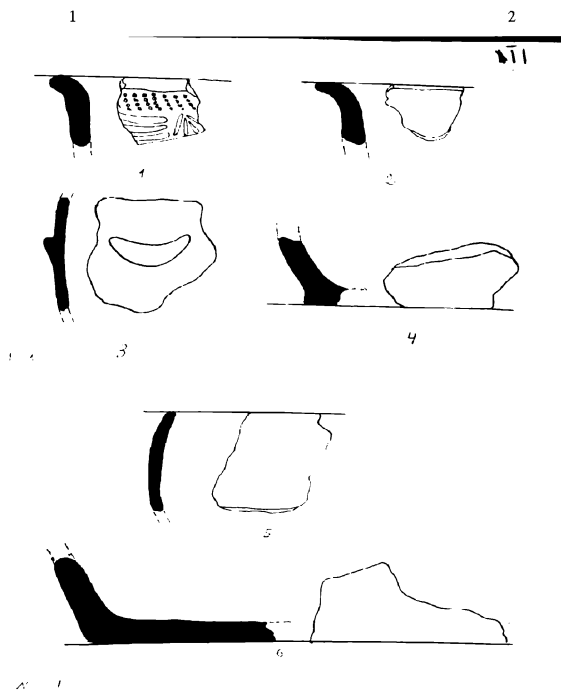
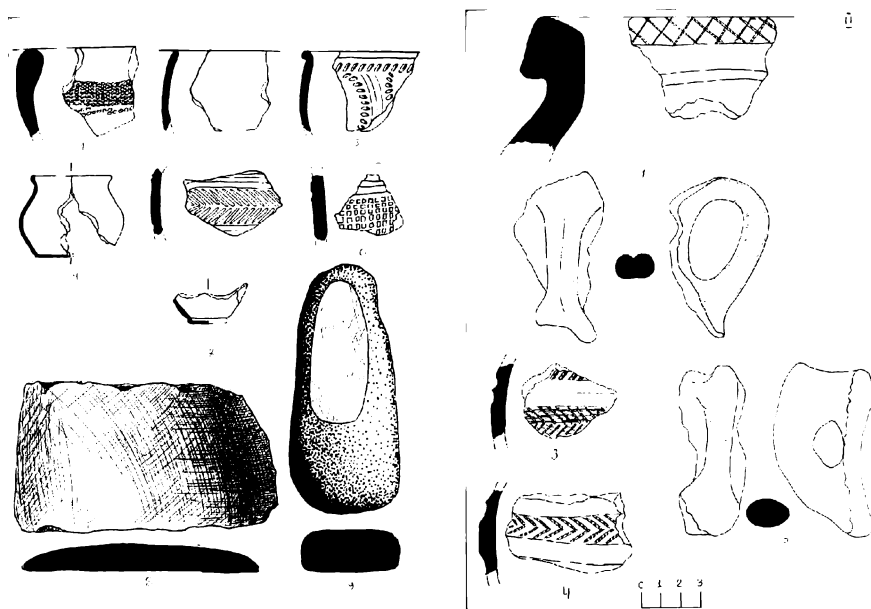
MIMOZA ZHORZHOLIANI

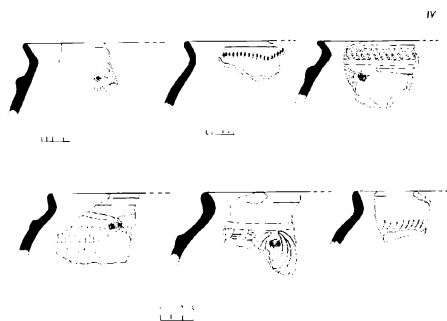
ARTIFICIAL SETTLEMENTS ON HILLS IN THE RIVER GUBISTSKALI AREA

(Khoni ethnographic museum materials)

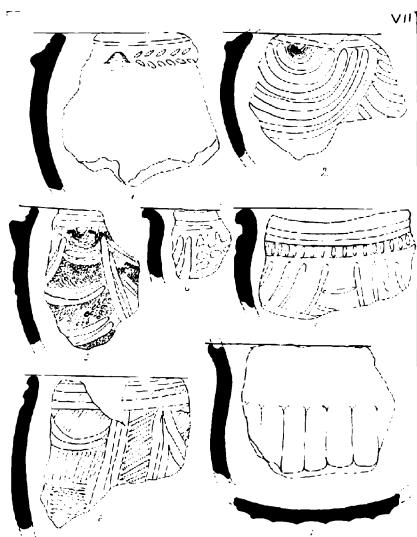
In 1990s archaeological expedition of Kutaisi N. Berdzenishvili state historical museum counted up to 50 artificial settlements on hills so called “hillocks” on Kolkheti lowland, particularly in the areas of the rivers - Thkhenistkali and Gbisthkali. This work presents settlements from I century A. D. existed in the villages of Khoni municipality (Small Gubi, Big Kukhi, Big Jikhaishi, Small Jikhaishi, Gotcha Jikhaishi). The work also presents topographic plan-drawings made according to discovered monuments and scientific catalogue of archaeological materials connecting with this monuments.

10. საკითხის ბიბლიოგრაფია იხ.: მ. ჟორჯოლიანი, მასალები ცენტრალური კოლხეთის ხელოვნური გორანამოსახლარებიდან (ცხენისწყალ-გუბისტსკალის ორმდინარეთი), ქართველური მემკვიდრეობა, ტ. XV, 2011, გვ. 234-235.

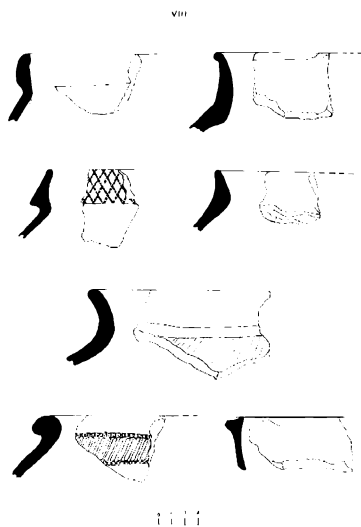

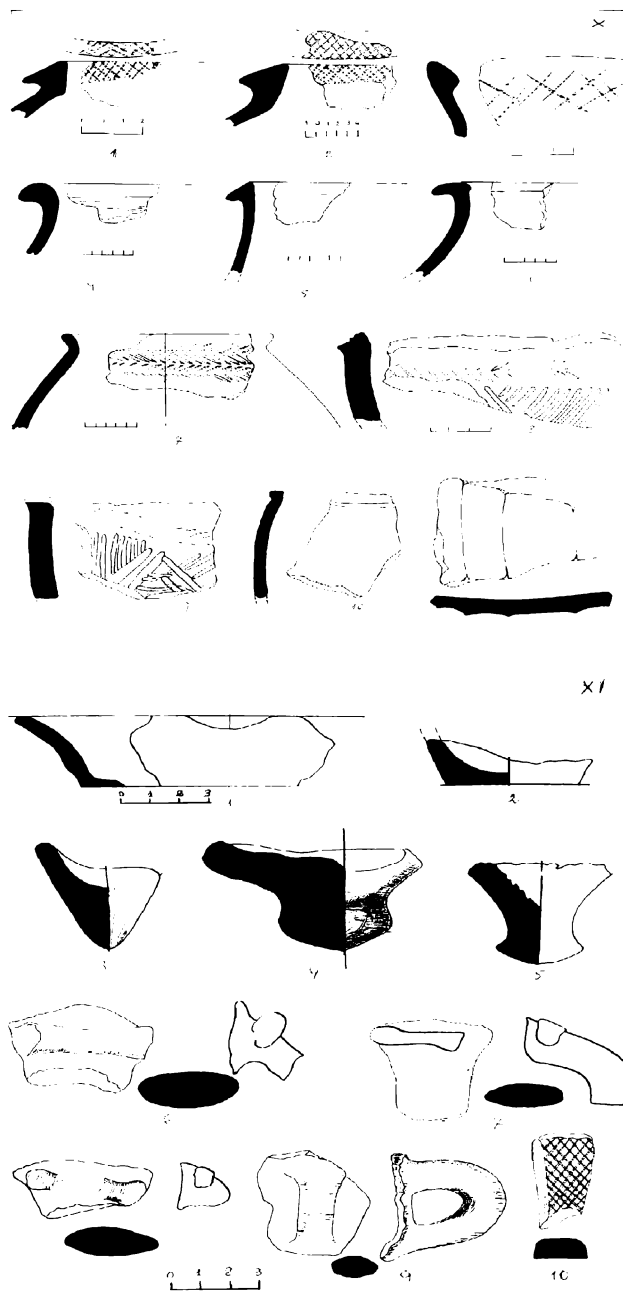
4

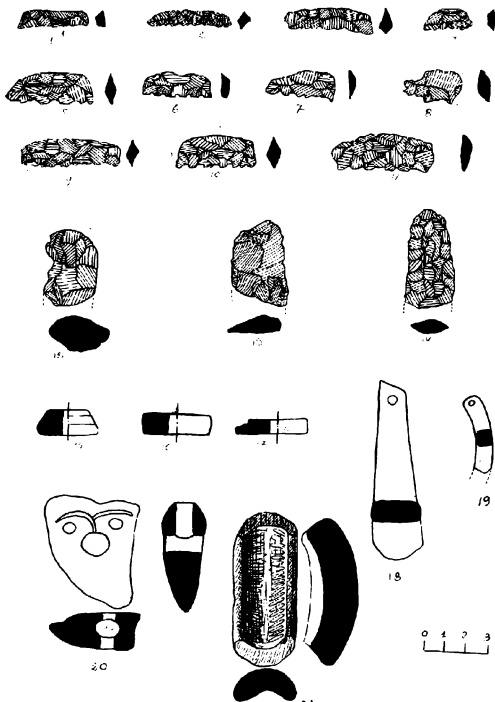

5

6

XIII

